

מראי מקומות- מנחות ל"ג

דאין כבוד להניח המזוזה מעומד, ולכן כ' תוס' דמעומד פסולה, ומושכב כשרה. וע' בתוס' בסוף דבריו דכ' דהא דאסתורא כשרה, היינו באלכסון, לא שוכב ולא זקוף, א"נ כנו"ן, מחצה שוכב ומחצה זקוף, וזה כשר לכ"ע. וע' במעדני יו"ט (סי' ט', אות ט') שכ' דאין צריך להביא טעם למה באופן א' כשר ובאופן אחר פסולה, דבלא ספק קיבל משה רבנו דרך עמידתה של מזוזה ככל דיני התורה. ולדינא, קיי"ל (שו"ע יו"ד רפ"ט, ו') דצריך לעשותה באלכסונה, והביא הפתחי תשובה (ט') מהיד הקטנה, דבמקום דמזוזות הפתח אינם רחבים כלל יקבענה זקופה, ארכה לאורך מזוזות הפתח, דכן הוא העיקר לדינא, אלא דלכתחלה רוצין לעשות ידי שניהם.

מצוה להניחה בתחלת שליש העליון- ע' בשו"ע (יו"ד רפ"ט, ב') שפסק כן, דלכתחלה יש להניחה בתחלת שליש העליון, והוא דעת הרמב"ם. וע' בנקודות הכסף שם, דכ' דהעולם נוהגים להניח בגובה הפתח, כדעת הרא"ש, וכ' הנקודה כ' דלכאור' יש לנהוג כן, דהא למסקנת הגמ' אמרי' רק דאין להרחיק יותר משליש העליון, אלא דלכתחלה יש להיות בגובה. וכ' דהנוהגים לקבוע אותה בתחלת שליש העליון לא עיינו אלא בגמ', ואילו היו מעיינין בסוגיא לא היו נוהגין כן. ואח"ז כ' דהרמב"ם לא גרס בגמ' דאין להרחיק יותר משליש העליון, וביאר דהרמב"ם פי' המשך הוא דיש לכתחלה לקבועה בתחלת שליש העליון בתורת הרחקה, שלא יבא לקובעה בטפח סמוך לתקרה.

העמיק לה טפח פסולה- ע' בב"ח (יו"ד רפ"ט, ח') דכ' "ונראה דהטעם משום דכתי' בשעריך, פירוש משום סגירת השער, וכל שהיא עמוקה טפח לאו בשעריך מקרי, ופסולה".

פתח שאחורי הדלת, אם יש שם טפח צריך מזוזה אחרת, וכו'- ע' מה שפרש"י, ובביאור דבריו, כ' הצאן קדשים דמש"כ רש"י דאם

כתבה על שני דפין פסולה- פרש"י, דהיינו חצי' בדף זה וחצי' בדף זה, ומבואר בהמשך פירושו דהיינו דכתבם על עור א', והניח גויל חלק בין הדפים. אבל תוס' פי' דמייירי בשתי חתיכות של עור ממש, ובוזה א"ש טפי הא דהק' הגמ' מהא דהניחה בב' סיפין. וע' ביד דוד שכ' להסתפק לשי' רש"י אם גם בב' חתיכות פסולה, או דוקא בב' דפין בחד חתיכה פסולה, אבל בב' חתיכות כשרה. וע"ש עוד דכ' דאפי' דבין לרש"י ובין לתוס' אם חיבר העורות ותפרן כשרין, והוכיח כן מהא דאמר שמואל לעיל הא מורידין עושין, דמשמע דתפרן להיות כא', וע' מה שהבאנו לעיל בפי' דברי שמואל, ולא יזהר מן מפירושים שם אינו מוכח.

כתבה על שני דפין פסולה- ע' בנתיבות הקודש דכ' להסתפק בטעם פסול זה, וכ' דאולי אינו אלא פסול דרבנן, אלא דכ' דלמה יגזור רבנן לפסול בכה"ג, וצ"ע [ומשמע דכ' כל זה בפרש"י, דהפסול הוא בחתיכה א', שיש הקפדה להניח חלק בין הדפין, אבל לפי' תוס' י"ל בפשוטו, דהפסול הוא משום ספר א' ולא ב' וג' ספרים, דהא מזוזה יש בה דיני ספר, וכמו דילפי' לעיל, כתיבה כתיבה מספר. וגם י"ל דעכ"פ לפי שי' תוס' יש לפרש כפשוטו למה גזור לפסול בב' דפין].

תלי דשי ברישא- פרש"י, דהיינו דצריך להעמיד הסיפין תחלה קודם שהעמיד המזוזה. וע' ברא"ש (הל' קטנות סי' ח') שהביא מש"כ הרמב"ם (ס"ח ו') שאין הבית חייב במזוזה עד שיהא לו דלתות, וכ' הרא"ש דאינו יודע מנ"ל להרמב"ם דין זה, אולם כ' דאולי הרמב"ם מפרש דברי הגמ' כאן כן, דאמר לו לתלות הדשי ברישא, דאין הבית חייב במזוזה עד שהעמיד לה דלתות. אולם ע' בקהלות יעקב (כ"ה, ג') שהעיר מהגמ' בעמוד ב', דאי' דאכסדרה פטור ממזוזה, לפי שאין בה פצימין, או משום דהפצימין באו לאחזוקי תקרה. ולפי הרמב"ם לכאור' הי' צריך להיות פטור בלא"ה, משום דלית בה דלתות, וצ"ע.

עשאה כמין נגר פסולה- נח' רש"י ותוס' בביאור הא דנגר פסולה, דרש"י ס"ל דמושכב כשרה, ומעומד כשרה, אבל תוס' כ'

פשוט הוא, וכ' דמיירי שא' מן הפתחים אינו רגיל כ"כ, וקמ"ל דלא מבטל הרגיל את שאינו רגיל, ולא דמי להא דרבי, שלא הי' רגיל כ"א לו לבדו.

אין שם טפח דאין צריך מזוזה אחרת, היינו דצריך לקבוע המזוזה בחלל פתח המערבי, ואין צריך מזוזה אחרת לפתח דרומי, דכיון שאין ביניהם טפח, הרי הוא כאילו הוא מונח באותו פתח עצמו.

(ח) **תעשה ולא מן העשוי - כ' המעדני יו"ט** (י"א, ש') דזה דומה למה דאי' דין תעשה ולא מן העשוי בסוכה, דהכא נמי כתיב וכתבתם על מזוזות ביתך, דמשמע שתקבעם על המזוזות כשהוא שקוע בבנין של ביתך. אולם ע' בקריית ספר (הל' תפילין מזוזה, סוף פרק ה'), שכ' דלמדין דין זה מציצית, "ונראה דהוא מדרבנן, דבמאי יליף לא ג"ש איתא ולא היקשא איתא".

(ט) **חד אמר דלית להו תקרה, וחד אמר דלית להו שקופי - כ' המעדני יו"ט** (י"א, א') דבעינן על המשקוף ועל המזוזות, דילפי' מפסח מצרים דהי' הדם על המשקוף ועל הב' מזוזות. ועוד כתי' מזוזות מלא, בשתי ווי"ן, דמשמע לשון רבים.

(י) **בית שער אכסדרה ומרפסת חייבין במזוזה - ע' בפתחי תשובה** (יו"ד רפ"ו, י"א) שהביא מהחמודי דניאל דנראה דדוקא בית דירה צריך ד' אמות כדי להתחייב במזוזה, אבל בית ומרפסת וכו' חייבין במזוזה אפי' אם אינן ד' אמות. וביאר העמק ברכה (מזוזה ה'), עמ' לא) דהיינו משום דדין ד' אמות הוא דוקא בבית דירה, דלא חזי למילתי' בפחות מד' אמות, אבל בית שער, וכו', דאין החיוב מטעם דין דירה, אלא מדין "ובשעריך", דהיינו משום שהם פתוחים לבית דירה אחרת, בזה אין צריך ד' אמות.

(יא) **בי הרזיקי חייב בב' מזוזות, וכו' - ויש לעי',** מהו החידוש דבי הרזיקי חייב במזוזות, וכ' הנמוקי יוסף (ו. בדפיו) דה"א דכיון דהבתים שתחת הבית שער יש להם מזוזה, לכן הבית שער בטל לגבי הבתים ולא ליבעי מזוזה, ומה דבית שער צריך מזוזה הוא רק בית שער דחצר דאין בתים פתוחים לו, אבל בית שער שבתים פתוחים לו אי"צ, קמ"ל דצריך [ע"ש דמשמע דחי' זה נאמר רק לענין השער החיצון, וצ"ב]. וע"ע במרדכי (תתקס"ב) שהק' דדין זה של הגמ'